

YÜKSEKÖĞRETİM DÜZEYİNDE SINIF ATMOSFERİNİN ÖĞRENCİ BAŞARISINA ETKİSİ

Adnan KÜÇÜKOĞLU*
Erdoğan KÖSE**

Özet: Sınıf atmosferinin temel değişkenleri; öğrenci kaynaklı sorunlar, sınıf içi fiziksel değişkenler, öğretim sürecinin özellikleri, iletişim biçimleri, öğretim elemanı desteği ve disiplin anlayışı olarak özetlenebilir. Bu çalışmada amaç, yükseköğretim düzeyinde sınıf atmosferi değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisini incelemektir.

Betimsel bir çalışma olun bu araştırmada veriler durum saptaması yöntemiyle toplanmıştır. Araştırmanın evrenini, A.Ü. K.K. Eğitim Fakültesi oluşturmaktadır. Örneklem olarak da ilköğretimin ikinci kademesine öğretmen yetiştiren, Türkçe Öğretmenliği Bölümü, Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi ve İlköğretim Matematik Öğretmenliği ABD'nde öğrenim gören öğrencilerdir. Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen ölçeğin güvenirlik alfa katsayısı olarak 0.92'lik yüksek bir değer bulunmuştur. Anket formları deneklere uygulandıktan sonra veriler istatistik programlarında analiz edilmiştir.

Öğrenciler başarılarını en çok etkileyen değişkenin öğretimin yeterliliği olduğunu vurgulamışlardır. Öğrenciler ders dışındaki özel hayatlarına ilişkin sorunların başarılarını oldukça etkilediğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin sınıf dışı genel sorunları ve öğretim üyesinin etkililiğinin başarı üzerindeki etkisine ilişkin öğrenci görüşleri arasında cinsiyete göre farklılık bulunmuştur. Bölüm veya anabilim dallarına göre öğrenci başarısını etkileyen sınıf atmosferi değişkenlerinden öğrencilerin sınıf dışı sorunları ile sınıf içi disiplin konularında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Sınıfın fiziksel değişkenlerinin başarıda etkililiği konusunda bölüm veya anabilim dalları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Sınıftaki iletişim ortamının bölüm veya anabilim dallarında öğrenim gören öğrencilerin başarılarındaki etkileri konusunda da anlamlı farklılık bulunmuştur. Sınıf atmosferi yanında başarıyı etkileyebilecek diğer değişkenler de farklı kademelerde araştırılabilir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf atmosferi, iletişim, disiplin.

I. Giriş

Kişinin seçtiği ya da başkasının işaret ettiği bir görev karşısında kişinin yaptığı iş, ortaya koyduğu ürün, yapıt olarak tanımlanabilen başarı; eğitim ve öğretimin temel hedeflerindedir. Okul başarısını ve öğretim hizmetinin niteliğini artırıcı en önemli öğeler, ipucu, pekiştireç, dönüt, düzeltme ve öğrenci katılımı olduğu vurgulanmaktadır. Bu değişkenlerin hedeflere ulaştırarak biçimde dirik bir bütün olarak organize edilmesi gerekir. Sınıf içi etkileşim süreci, öğrenme yaşantılarının kazandırılmasında ve öğretim hizmetinin niteliğinin artırılmasında en önemli faktörlerden birisidir. Sınıf içi etkileşim

* Y.Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi, K.Karabekir Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri ABD.

** Y.Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi, K.Karabekir Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri ABD.

sürecinde, öğretmen-öğrenci ilişkileri incelendiğinde her sınıfın öğrenmeyi olumlu ve olumsuz yönde etkileyeceği bir atmosferi, iklimi bulunmaktadır (Demirel, 2000).

Sınıf atmosferi öğretmenin öğretme ve sınıf yönetim becerileri ve sınıf içi iletişim/etkileşim tarzıyla doğrudan ilişkilidir. Sınıflardaki öğrenme çevreleri, üzerinde uzun süreden beri çalışılan önemli konulardan biridir. Yüksek öğretimde sınıf atmosferinin çeşitli yönlerinin öğrenci başarısına etkileri üzerine çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmaların belli başlıları şöyledir: Feber (1984) kız öğrenciler için ekonomiye giriş dersinde sınıf atmosferini geliştirici önerileri, Haukoos ve Penic (1983) ise fen içeriğinin öğrenilmesindeki başarıya sınıf atmosferinin etkilerini araştırmıştır. Bunun yanında sınıfta öğrenci hoşnutluğunu ve hoşnutsuzluğunu inceleyen Menges ve Kulieke'nin (1984) çalışmaları ve Withall'ın sosyal ve duygusal atmosferin işlevini inceleyen çalışmaları bulunmaktadır. Diğer taraftan Astin (1972) yapılan araştırmada; yüksek öğretim düzeyinde sınıf atmosferi açısından kurumsal mükemmellik ile ilgili olduğu düşünülen birçok geleneksel etkenin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur (Kısakürek, 1985).

Sınıf atmosferinin ve öğrenme çevresinin öğrenci öğrenme ve başarısına ilişkin yapılan çalışmalar için birçok ölçme araçları geliştirilmiştir. Bunlardan birisi de CES yani "Classroom Environment Scale" başlıklı ölçektir. CES kullanılarak yapılan bir araştırmada DeYoung (1977) lisans düzeyinde sosyal bilimler sınıflarında gerçek ve ideal sınıf atmosferinin başarıya etkisi araştırmıştır. Araştırmanın bulguları, olumlu sınıf atmosferinin nasıl sağlanacağına öğretim elemanlarına öğretilmesinin öğrenme süreci açısından avantajlar sağlayabileceğini ortaya koymuştur. Moos ve arkadaşları (1979, 1987) bir sınıf çevresi ölçeği geliştirerek bu konudaki ilk önemli çalışmalardan birini gerçekleştirmişlerdir. Waldberg (1979) de aynı zaman diliminde bu araştırmacılar tarafından bağımsız olarak öğrenme çevrelerinin öğrenciler üzerindeki etkileri üzerine çalışmalar yapmıştır. Bu öncü çalışmalar daha sonra sınıf çevresi üzerine yapılan çok sayıdaki çalışma için bir sıçrama tahtası işlevi görmüştür. Çalışmaların doğasında her sınıfta özel bir öğrenme çevresi bulunduğu ve sınıftaki tüm öğrencilerin bu çevreden az ya da çok etkilendiği varsayımı yatmaktadır (Açıköz, 1989).

Ayrıca sınıftaki öğrenme çevresi değişkenleri ile öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal öğrenme ürünleri arasında kuvvetli bağlar bulunduğu ileri sürülmüştür. Fraser (1994). G.D., Haertel, Waldberg ve E.H, Haertel (1981) de öğrencilerin sınıf öğrenme çevresi algıları ile öğrenme ürünleri arasında kuvvetli ilişkiler bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu durumda sınıfta etkili bir öğrenme çevresi yaratılmasının, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal öğrenme ürünleri üzerinde olumlu bir etkide bulunabileceği ileri sürülebilir (Küçüköğlü, vd. 2004).

Sınıf atmosferi, hem öğretim sisteminin istendik ürünü, hem de başka ürünleri etkileyen ve öğrenme-öğretme süreçlerinin bir parçası olan önemli bir aracı değişkendir. Bu nedenle son kırk yıldır en çok çalışılan konulardan biri

olmuştur. Bu konudaki ilk çalışmalarda, sınıf atmosferinin tanımlanması, boyutlarının saptanması ve öğrencilerin sınıf atmosferine ilişkin algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda sınıf yönetiminin başlıca değişkenleri şu şekilde ortaya konmuştur: bütünleşme, öğrenci gelişimi, derse katılım, amaca dönüklük, düzenlilik ve kurallarda netlik, yenilik, yardımlaşma, bireysel farklılıklara saygı, öğretmenin destekleyiciliği, dersin akıcılığı, sürtüşmenin azlığı ve öğrenci özerkliği olarak tespit edilmiştir (Açıkgöz, 2003).

Sınıf atmosferinin ana değişkenlerinden birisi de ders düzeni ve buna bağlı olarak kuralların belirginliğidir. Kuralların önceden tespit edilmesinin, açıkça ortaya konmasının ve ihlal edilmesi halinde karşılaşılabilecek yaptırımların sürecin başında biliniyor olmasının öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Merret ve Wheldall'in (1990) sınıf içinde kural koymada temel prensip olarak tespit ettikleri unsurlardan birisi de kuralın şüpheye yer bırakmayacak kadar açık ve net bir şekilde ifade edilmesinin önemine ilişkindir (Akyol, 2000).

Ülkemizde sınıf atmosferinin öğrenme üzerindeki etkilerine ilişkin araştırmalar yeterli düzeyde değildir. Bu konudaki araştırmalar oldukça yenidir. Kısakürek'in (1985) yaptığı "Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisi" ve Açıkgöz'ün (1988) "Liselerdeki Sınıf atmosferine İlişkin Bir Araştırma" sınıf atmosferine ilişkin yapılan araştırmaların öncülerindedir. Sınıf atmosferine ilişkin yapılan son araştırmaların birisinde yüksek öğretim düzeyinde sınıf atmosferini oluşturan temel unsurlardan ders düzeni ve kuralların belirginliğinin öğrenci başarısına ilişkin etkileri ortaya koyulmuştur (Küçüköglü, vd. 2004). Araştırma sonuçlarına göre;

Öğretim üyesinin sınıf içi çalışmalara etkin bir şekilde katılmayı teşvik etmesinin öğrenci başarısındaki önemini benimseme ile ilgili olarak öğrencilerin öğrenim gördükleri alan cinsiyet ve sınıf düzeyi faktörlerinden daha ayırt edici öneme sahiptir. Kuralların önceden belirlenmesi ve öğretim üyesinin kurallara uyulmasına önem vermesinin öğrenci başarısındaki önemini benimseme ile ilgili olarak öğrencilerin öğrenim gördükleri alan ve sınıf düzeyi cinsiyet faktöründen daha ayırt edici öneme sahiptirler. Kuralların ihlal edilmesi halinde karşılaşılabilecek yaptırımın önceden bilinmesinin öğrenci başarısındaki önemini benimseme ile ilgili olarak öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyi öğrenim gördükleri alan ve cinsiyet faktörlerinden daha ayırt edici öneme sahiptir. Genel olarak, öğretim üyesinin derse ilişkin kurallar koymamasının ve hoşgörülü davranmasının öğrenci başarısındaki önemini benimseme ile ilgili olarak öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyi, öğrenim gördükleri alan ve cinsiyet faktörlerinden daha ayırt edici öneme sahiptir. Genel olarak, öğretim üyesinin sınıf içi çalışmalarda öğrencileri teşvik etmesi, kuralların belirgin ve önceden belirlenmiş olmasının öğrenci başarısında önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, yükseköğretim düzeyinde sınıf atmosferi değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisini incelemektir. Bu temel amaç

çerçevesinde, bu etkinin cinsiyete, bölüme ve sınıf düzeyine göre değişip değişmediğini araştırmaktır. Bu amaçlar doğrultusunda, aşağıdaki sorulara cevaplar aranacaktır:

1. Öğrenci görüşlerine göre sınıf atmosferi değişkenlerinden hangileri öğrenci başarısı üzerinde daha etkilidir?
2. Sınıf atmosferi değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisi cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
3. Sınıf atmosferi değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisi bölüm veya anabilim dalına göre farklılaşmakta mıdır?
4. Sınıf atmosferi değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisi sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

II. Yöntem

Bu araştırma betimsel bir çalışma olup durum saptaması yöntemiyle veriler toplanmıştır. Araştırmanın evrenini, Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi oluşturmaktadır. Örneklem ise ilköğretimin ikinci kademesine öğretmen yetiştiren, Türkçe Öğretmenliği Bölümü, Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi ve İlköğretim Matematik Öğretmenliği Anabilim Dalları'nda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, öğrencilere uygulanmak üzere, Moos, Trickett ve De Yong tarafından hazırlanan (CES), Kısakürek ve Açıköz tarafından Türkçe'ye çevrilip uyarlanan ölçekler (Öner,1997) dikkate alınarak araştırmacılar tarafından bir bilgi toplama formu geliştirilmiştir. Yapılan güvenilirlik çalışması sonucunda 0.92'lik yüksek bir alpha değeri bulunmuştur. Alan uzmanlarının da görüşleri alınarak forma son şekli verilmiştir.

Anket formu, biri kişisel bilgiler, diğeri sınıf atmosferi ile ilgili olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Sınıf atmosferi ile ilgili olan maddeler, likert tipi üçlü (Evet-Kısmen-Hayır) dereceleme ölçeğine göre düzenlenmiştir. Sınıf atmosferi değişkenleri altı grup olarak sınıflandırılmış ve maddeler bu sınıflandırmaya uygun olarak sıralanmıştır. Anket formu, sınıf dışı öğrenci sorunları ile ilgili 5 madde, sınıfın fiziksel değişkenleri ile ilgili 8 madde, eğitim-öğretim süreci ile ilgili 16 madde, iletişimle ilgili 7 madde, öğretim elemanının etkililiği ile ilgili 15 madde, disiplin ile ilgili de 7 madde olmak üzere 58 maddeden oluşmakta ve deneklerin eklemek istediklerine yönelik olarak da bir açık uçlu soru bulunmaktadır.

Anket formları deneklere uygulandıktan sonra bilgisayar aracılığıyla SPSS programına veriler girilmiştir. Veriler girilirken, istatistiksel işlemlerin yapılabilmesi için, öğrencilerin cevapları puanlanmıştır. 'evet' yanıtı 2 puan, 'kısmen' yanıtı 1 puan ve 'hayır' yanıtı da 0 puan olarak SPSS programına yüklenmiştir. Verilerle ilgili olarak frekans, yüzde, t testi, varyans analizi ve Tukey testi gibi istatistiksel analizler yapılmış ve elde edilen bulgular tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

III. Bulgular ve Yorum

1-Örneklem Öğrencilerinin Kişisel Özellikleri ve Maddelere İlişkin Görüşleri

Tablo 1: Örneklem Kişisel Özellikleri İlgili Frekans ve Yüzdeler

Özellikler		Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	198	46.4
	Erkek	229	53.6
	Toplam	427	100.0
Bölüm/A.B.D.	Türkçe Öğrt.	131	30.7
	Sosyal Bilgiler Öğrt.	69	16.2
	İlköğretim Matematik Öğrt.	90	21.1
	Fen Bilgisi Öğrt.	137	32.0
	Toplam	427	100.0
Sınıf Düzeyi	I. sınıf	42	9.8
	II. sınıf	177	41.5
	III. sınıf	146	34.2
	IV. sınıf	62	14.5
	Toplam	427	100.0

Tablo-1 incelendiğinde, öğretmenlik mesleğini tercih eden erkek öğrenciler, kız öğrencilerden daha fazla görülmektedir. Normalde bölümlere 150'şer anket dağıtılmış olmasına rağmen, 2006 eğitim-öğretim yılının son haftası olması nedeniyle, bölümlerde o hafta mevcut olan öğrencilere uygulama yapılabilmektedir. Özellikle Sosyal Bilgiler ve İlköğretim Matematik Öğretmenliği anabilim dallarındaki denek sayısı istenilen oranda olamamıştır. Yine sınıflar arasında da farklılıklar görülmektedir. Öncelikle uygulamanın II. ve III. sınıflara yapılması kararlaştırılmış, ancak bu sınıflarda yeterli öğrenci olmadığı için, I. ve IV. sınıflara da uygulama yapılmıştır.

Tablo 2: Örneklem Giren Öğrencilerin Görüşlerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler

Sınıf Atmosferini Etkileyen Değişkenler		Frekans (f)	Yüzde (%)
Öğrenci Sorunları	Evet	1399	65.53
	Kısmen	492	23.04
	Hayır	244	11.43
	Toplam	2135	100.0
Fiziksel Değişkenler	Evet	1371	40.13
	Kısmen	1322	38.70
	Hayır	723	21.17
	Toplam	3416	100.0
Öğretim Süreci	Evet	3179	46.53
	Kısmen	2461	36.02
	Hayır	1192	17.45
	Toplam	6832	100.0
	Evet	1445	48.34

İletişim	Kısmen	1050	35.13
	Hayır	494	16.53
	Toplam	2989	100.0
Öğretim Elemanı	Evet	3513	54.85
	Kısmen	2095	32.71
	Hayır	797	12.44
	Toplam	6405	100.0
Disiplin	Evet	1415	38.68
	Kısmen	1051	28.73
	Hayır	513	32.59
	Toplam	3658	100.0
Genel Toplam	Evet	12322	48.45
	Kısmen	8471	33.30
	Hayır	4642	18.25
	Toplam	25435	100.0

Sınıf atmosferini etkileyen değişkenlerle ilgili frekans ve yüzdeler, Tablo 2’de topluca verilmiştir. Buna göre, öğrenciler başarılarını en çok etkileyen değişkenin öğretim elemanının yeterliliği (yaklaşık %55 evet, %33 kısmen) olduğunu vurgulamışlardır. Öğretim elemanının etkililiği ile ilgili sorulardan bazılarında yüksek oranda ‘evet’ yanıtını vermişlerdir. Örneğin; öğretim elemanlarının alan bilgisi ve öğretim becerileri (%64), öğretim elemanının kendi dersine önem vermesi (%68), öğretim elemanının dersin anlaşılmasına yönelik çabası (%67), öğretim elemanının anlaşılır ve açık olması (%68) gibi. Öğrenci görüşlerine göre, öğretim elemanlarının klasik bir öğretmen tipi sergiledikleri ve modern anlamda bir öğretmenlik formasyonuna sahip olamadıkları söylenebilir.

Bunun yanında, öğrencilerin ders dışı özel sorunları da başarılarını oldukça etkilemektedir. Özellikle sağlık durumu, ailevi sorunlar, çevreye uyum sağlama, yurt ve barınma sorunları öğrencilerin ders başarılarını etkilemektedir. Ayrıca, en dikkat çekici bulgulardan birisi; eğitim-öğretim süreci ana başlığı altında verilen ‘başarımda öğrenme isteğimin etkisi vardır’ maddesine, öğrencilerin %73’ünün ‘evet’ yanıtını vermeleridir. Burada sevindirici olan, öğrencilerin de eğitimin öznesinin öğrenen kişi olduğunun farkında olmalarıdır. Genel olarak bulgulara bakıldığı zaman, sınıf atmosferinin öğrencilerin yaklaşık yarısının başarılarında tamamen etkili, yaklaşık 1/3’ünün başarısında da kısmen etkili olduğu görülmektedir.

2-Cinsiyete Göre Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisi

Tablo 3: Cinsiyete Göre Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular

Sınıf Atmosferini Etkileyen Değişkenler		\bar{X}	SK	t	Önem Düzeyi
Öğrenci Sorunları	Kız ⁽¹⁾	8.0808	2.0386	3.278	P=0.001
	Erkek ⁽²⁾	7.3799	2.3358	3.311	Anlamlı
Fiziksel Değişkenler	Kız	9.8485	3.6825	1.696	P=0.091
	Erkek	9.2314	3.8060	1.700	Anlamsız
Öğretim Süreci	Kız	21.2374	5.4744	1.942	P=0.053
	Erkek	20.1485	6.0259	1.956	Anlamsız
İletişim	Kız	9.4394	2.9434	1.290	P=0.198
	Erkek	9.0437	3.3387	1.302	Anlamsız
Öğretim Elemanı	Kız	21.9697	5.1069	2.057	P=0.040
	Erkek	20.8341	6.1479	2.085	Anlamlı
Disiplin	Kız	9.3586	3.2396	1.319	P=0.188
	Erkek	8.9432	3.2500	1.319	Anlamsız
Genel Toplam	Kız	79.9343	15.7638	2.574	P=0.010
	Erkek	75.5808	18.7446	2.607	Anlamlı

⁽¹⁾ n=198

⁽²⁾ n=229

Yukarıda da değinildiği gibi, sınıf atmosferinde öğrenci başarısını etkileyebilecek değişkenler altı grup olarak belirlenmiştir. Bunlar; öğrencilerin sınıf dışı genel sorunları, sınıfın fiziki olanakları, eğitim-öğretim süreci, iletişim ortamı, öğretim üyesinin etkililiği ve sınıf içi disiplindir. Bu doğrultuda, öğrencilerin sınıf dışı genel sorunları ve öğretim üyesinin etkililiği konusundaki öğrenci görüşleri arasında cinsiyete göre farklılık bulunmuştur. Kız öğrenciler, hem kendi sınıf dışı sorunlarının ve hem de öğretim üyesinin etkililiğinin başarılarında önemli birer etken olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında, genel olarak, cinsiyete göre sınıf atmosferinin öğrenci başarısına etkisi konusunda kız öğrenciler lehine bir farklılaşma görülmektedir. Yani, kız öğrenciler, başarılarında sınıf atmosferinin daha etkili olduğu görüşündedirler.

3- Bölüm/Anabilim Dalına Göre Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisi

Tablo 4: Bölüm/Anabilim Dalına Göre Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Ortalama ve Standart Kaymalar

Sınıf Atmosferini Etkileyen Değişkenler		\bar{X}	SK
Öğrenci Sorunları	Türkçe Öğrt. ⁽¹⁾	7.5038	2.6468
	Sosyal Bilgiler Öğrt. ⁽²⁾	8.0870	1.6868
	İlköğretim Matematik Öğrt. ⁽³⁾	7.6778	2.1244
	Fen Bilgisi Öğrt. ⁽⁴⁾	7.7226	2.0889
Fiziksel Değişkenler	Türkçe Öğrt.	8.7481	3.7690
	Sosyal Bilgiler Öğrt.	10.0000	3.5521
	İlköğretim Matematik Öğrt.	8.9556	3.9318
	Fen Bilgisi Öğrt.	10.3796	3.5462
	Türkçe Öğrt.	20.2977	5.6346

Öğretim Süreci	Sosyal Bilgiler Öğrt.	21.6087	5.5259
	İlköğretim Matematik Öğrt.	19.4111	6.1588
	Fen Bilgisi Öğrt.	21.3285	5.7190
İletişim	Türkçe Öğrt.	8.5496	3.2681
	Sosyal Bilgiler Öğrt.	9.0725	3.3269
	İlköğretim Matematik Öğrt.	9.1667	3.0767
Fen Bilgisi Öğrt.	Fen Bilgisi Öğrt.	9.9927	2.8939
	Türkçe Öğrt.	20.4275	5.7312
	Sosyal Bilgiler Öğrt.	21.5217	5.7768
Öğretim Elemanı	İlköğretim Matematik Öğrt.	20.6000	6.2131
	Fen Bilgisi Öğrt.	22.6715	5.0833
	Türkçe Öğrt.	8.7481	3.3128
Disiplin	Sosyal Bilgiler Öğrt.	9.0000	3.4513
	İlköğretim Matematik Öğrt.	9.3778	3.3304
	Fen Bilgisi Öğrt.	9.4161	3.0114
Genel Toplam	Türkçe Öğrt.	74.2748	17.0136
	Sosyal Bilgiler Öğrt.	79.2899	16.9949
	İlköğretim Matematik Öğrt.	75.1889	18.5665
	Fen Bilgisi Öğrt.	81.5109	16.9042

(¹) n=131 (²) n=69 (³) n=90 (⁴) n=137

Tablo 5: Bölüm/Anabilim Dalına Göre Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Varyans Analizi

Sınıf Atmosferi Değişkenleri	Varyans Analizi	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ort.	F	Önem
Öğrenci Sorunları	Gruplar arası	15.478	3	5.159	1.040	P=0.375
	Gruplar içi	2099.342	423	4.963		Anlamsız
	Toplam Kareler	2114.820	426			
Fiziksel Değişkenler	Gruplar arası	223.846	3	74.615	5.450	P=0.001
	Gruplar içi	5790.772	423	13.690		Anlamlı
	Toplam Kareler	6014.618	426			
Öğretim Süreci	Gruplar arası	280.871	3	93.624	2.823	P=0.039
	Gruplar içi	14027.832	423	33.163		Anlamlı
	Toplam Kareler	14308.703	426			
İletişim	Gruplar arası	142.407	3	47.469	4.871	P=0.002
	Gruplar içi	4122.558	423	9.746		Anlamlı
	Toplam Kareler	4264.965	426			
Öğretim Elemanı	Gruplar arası	403.362	3	134.454	4.216	P=0.006
	Gruplar içi	13489.097	423	31.889		Anlamlı
	Toplam Kareler	13892.459	426			
Disiplin	Gruplar arası	36.995	3	12.332	1.170	P=0.321
	Gruplar içi	4457.127	423	10.537		Anlamsız
	Toplam Kareler	4494.122	426			
Genel Toplam	Gruplar arası	4264.188	3	1421.396	4.741	P=0.003
	Gruplar içi	126812.33	423	299.793		Anlamlı
	Toplam Kareler	131076.52	426			

Tablolar incelendiğinde, bölüm veya anabilim dallarına göre öğrenci başarısını etkileyen sınıf atmosferi değişkenlerinden öğrencilerin sınıf dışı sorunları ile sınıf içi disiplin konularında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Sınıfın fiziksel değişkenlerinin başarıda etkililiği konusunda bölüm veya anabilim dalları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yapılan Tukey testine göre, bu farklılaşma, Fen Bilgisi Öğretmenliği lehinedir. Fen Bilgisi Öğretmenliği Anabilim dalı öğrencileri hem Türkçe Öğretmenliği, hem de İlköğretim Matematik Öğretmenliğine göre sınıfın fiziksel değişkenlerinin başarılarını daha çok etkilediğini vurgulamışlardır. Çünkü Fen Bilgisi öğretimi için laboratuvar ve onun malzemeleri çok önemlidir. Yani Fen Bilgisi öğretimi için sınıfın fiziksel donanımı, diğerlerine göre çok daha önemlidir.

Sınıf içi eğitim-öğretim sürecinde de bölüm veya anabilim dallarındaki öğrenci görüşleri arasında anlamlı farklılaşmalar bulunmaktadır. Yapılan Tukey testine göre bu farklılaşma, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi Öğretmenliği anabilim dalları lehinedir. Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi Öğretmenliği anabilim dallarına öğrenim gören öğrenciler, diğerlerine göre başarılarında eğitim-öğretim sürecinin daha fazla etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Sınıftaki iletişim ortamının bölüm veya anabilim dallarında öğrenim gören öğrencilerin başarılarındaki etkileri konusunda da anlamlı farklılık bulunmuştur. Yapılan Tukey testi sonuçlarına göre, Fen Bilgisi Öğretmenliği öğrencileri Türkçe Öğretmenliği öğrencilerine nazaran başarılarında iletişimin çok daha önemli olduğunu vurgulamışlardır. Bu durum belki de, Fen Bilgisi Öğretmenliği anabilim dalındaki derslerin daha çok mekanik dersler olduğu ve laboratuvar ortamında geçtiği için, daha iyi bir iletişim ortamına duyulan özlemden kaynaklanabilir.

Öğretim elemanının etkililiği konusunda da bölümler veya anabilim dalları arasında anlamlı bir farklılık söz konusudur. Tukey testi sonuçlarına göre bu farklılık, Türkçe ve İlköğretim Matematik Öğretmenliğine karşın Fen Bilgisi Öğretmenliği anabilim dalından kaynaklanmaktadır. Fen Bilgisi öğretmenliği öğrencileri başarılarında öğretim elemanın daha etkili olduğunu savunmuşlardır.

Sınıf atmosferini etkileyen değişkenlere genel olarak bakıldığında, bölümler veya anabilim dalları arasında, 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmektedir. Yapılan Tukey testine göre, bu farklılık Türkçe ve İlköğretim Matematik Öğretmenliğine karşın Fen Bilgisi Öğretmenliği lehinedir. Yani Fen Bilgisi Öğretmenliği öğrencileri, Türkçe ve İlköğretim Matematik Öğretmenliği öğrencilerine nazaran sınıf atmosferinin başarılarında daha çok etkili olduğunu vurgulamışlardır.

4- Sınıf Düzeyine Göre Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisi

Tablo 6: Sınıf Düzeyine Göre Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Ortalama ve Standart Kaymalar

Sınıf Atmosferini Etkileyen Değişkenler		\bar{X}	SK
Öğrenci Sorunları	I. sınıf ⁽¹⁾	7.6429	1.9856
	II. sınıf ⁽²⁾	7.7062	2.3845
	III. sınıf ⁽³⁾	7.5205	2.2444
	IV. sınıf ⁽⁴⁾	8.1774	1.8245
Fiziksel Değişkenler	I. sınıf	8.6429	3.8561
	II. sınıf	10.0734	3.8079
	III. sınıf	9.0479	3.6791
	IV. sınıf	9.6290	3.5540
Öğretim Süreci	I. sınıf	18.5476	5.9682
	II. sınıf	21.9209	5.5896
	III. sınıf	19.3699	5.8061
	IV. sınıf	21.4839	5.2907
İletişim	I. sınıf	8.7619	3.0268
	II. sınıf	9.3390	3.3129
	III. sınıf	9.2123	3.0899
	IV. sınıf	9.2581	3.0350
Öğretim Elemanı	I. sınıf	20.6905	6.4750
	II. sınıf	21.9435	5.9808
	III. sınıf	20.8630	5.1737
	IV. sınıf	21.3226	5.5538
Disiplin	I. sınıf	9.1667	3.2976
	II. sınıf	9.5311	3.2492
	III. sınıf	8.9178	3.1151
	IV. sınıf	8.5000	3.4439
Genel Toplam	I. sınıf	73.4524	18.6393
	II. sınıf	80.5141	17.6742
	III. sınıf	74.9315	17.1290
	IV. sınıf	78.3710	16.1998

⁽¹⁾ n=42

⁽²⁾ n=177

⁽³⁾ n=146

⁽⁴⁾ n=62

Tablo 7: Sınıf Düzeyine Göre Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Varyans Analizleri

Sınıf Atmosferi Değişkenleri	Varyans Anlz	Kareler Top.	SD	Kareler Ort.	F	Önem
Öğrenci Sorunları	Gruplar arası	18.967	3	6.322	1.276	P=0.282
	Gruplar içi	2095.853	423	4.955		Anlamsız
	Toplam Kareler	2114.820	426			
Fiziksel Değişkenler	Gruplar arası	119.798	3	39.933	2.865	P=0.036
	Gruplar içi	5894.820	423	13.936		Anlamlı
	Toplam Kareler	6014.618	426			
Öğretim Süreci	Gruplar arası	753.894	3	251.298	7.842	P=0.000
	Gruplar içi	13554.809	423	32.044		Anlamlı
	Toplam Kareler	14308.703	426			
İletişim	Gruplar arası	11.396	3	3.799	0.378	P=0.769
	Gruplar içi	4253.569	423	10.056		Anlamsız
	Toplam Kareler	4264.965	426			
Öğretim Elemanı	Gruplar arası	115.239	3	38.413	1.179	P=0.317
	Gruplar içi	13777.220	423	32.570		Anlamsız
	Toplam Kareler	13892.459	426			
Disiplin	Gruplar arası	59.696	3	19.899	1.898	P=0.129
	Gruplar içi	4434.426	423	10.483		Anlamsız
	Toplam Kareler	4494.122	426			
Genel Toplam	Gruplar arası	3302.118	3	1100.706	3.644	P=0.013
	Gruplar içi	127774.40	423	302.067		Anlamlı
	Toplam Kareler	131076.52	426			

Tablolar incelendiğinde, sınıf düzeyine göre öğrenci başarısını etkileyen sınıf atmosferi değişkenlerinden öğrencilerin sınıf dışı sorunları, iletişim, öğretim elemanı ile sınıf içi disiplin konularında, 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sınıfın fiziksel değişkenlerinin başarıda etkililiği konusunda sınıflar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yapılan Tukey testine göre, bu farklılaşma, II. sınıflar lehinedir. II. sınıf öğrencileri diğer sınıflara göre sınıfın fiziksel değişkenlerinin başarılarını daha çok etkilediğini vurgulamışlardır.

Sınıf içi eğitim-öğretim sürecinde de farklı sınıflarda öğrenim gören öğrenciler arasında, 0.01 önem düzeyinde anlamlı farklılaşmalar bulunmaktadır. Yapılan Tukey testine göre bu farklılaşma, II. ve IV. sınıflar lehinedir. II. sınıf öğrencileri, hem I. sınıf, hem de III. sınıf öğrencilerine; IV. sınıf öğrencileri de I. sınıf öğrencilerine nazaran başarılarında sınıf içi eğitim-öğretim sürecinin daha etkili olduğunu savunmuşlardır.

Sınıf atmosferini etkileyen değişkenlere genel olarak bakıldığında, sınıflar arasında, 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmektedir. Yapılan Tukey testine göre, bu farklılık II. sınıflar lehinedir. Sınıf atmosferinin öğrenci başarısına etkisi konusunda, en çoktan aza doğru II. sınıf, IV. sınıf, III. sınıf ve I. sınıf öğrencileri sıralanmıştır.

IV. Sonuç ve Öneriler

Sınıf atmosferinde öğrenci başarısını etkileyebilecek değişkenler altı grup olarak belirlenmiştir. Bunlar; öğrencilerin sınıf dışı genel sorunları, sınıfın fiziki olanakları, eğitim-öğretim süreci, iletişim ortamı, öğretim üyesinin etkililiği ve sınıf içi disiplindir. Bu konuda daha önce yapılan araştırmalara göre, sınıf atmosferinin öğrenci başarısını etkilediği yönünde bulgular elde edilmiştir. Bu araştırmada da sınıf atmosferinin öğrenci başarısını önemli ölçüde etkilediği saptanmış ve bu konu farklı değişkenler açısından irdelenmiştir.

Öğretmenlik mesleğini tercih eden erkek öğrenciler, kız öğrencilerden daha fazla görülmektedir. Öğrenciler başarılarını en çok etkileyen değişkenin öğretim elemanının yeterliliği (yaklaşık %55 evet, %33 kısmen) olduğunu vurgulamışlardır. Bunun yanında, öğrencilerin ders dışı özel sorunları da başarılarını oldukça etkilemektedir. Özellikle sağlık durumu, ailevi sorunlar, çevreye uyum sağlama, yurt ve barınma sorunları öğrencilerin ders başarılarını etkilemektedir. Genel olarak bulgulara bakıldığında, sınıf atmosferinin öğrencilerin yaklaşık yarısının başarılarında tamamen etkili, yaklaşık 1/3'ünün başarısında da kısmen etkili olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin sınıf dışı genel sorunları ve öğretim üyesinin etkililiği konusundaki öğrenci görüşleri arasında cinsiyete göre kız öğrenciler lehine bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca, genel olarak, cinsiyete göre sınıf atmosferinin öğrenci başarısına etkisi konusunda kız öğrenciler lehine bir farklılaşma görülmektedir. Bölüm veya anabilim dallarına göre öğrenci başarısını etkileyen sınıf atmosferi değişkenlerinden öğrencilerin sınıf dışı sorunları ile sınıf içi disiplin konularında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sınıfın fiziksel değişkenlerinin başarıda etkililiği konusunda Fen Bilgisi Öğretmenliği lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Sınıf içi eğitim-öğretim sürecinde bölümler arasındaki farklılaşma, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi Öğretmenliği anabilim dalları lehinedir. Sınıftaki iletişim ortamının öğrencilerin başarılarındaki etkileri konusunda Fen Bilgisi Öğretmenliği lehine anlamlı farklılık bulunmuştur.

Fen Bilgisi öğretmenliği öğrencileri başarılarında öğretim elemanının daha etkili olduğunu savunmuşlardır. Sınıf atmosferini etkileyen değişkenlere genel olarak bakıldığında, bölümler veya anabilim dalları arasında, 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu farklılık Türkçe ve İlköğretim Matematik Öğretmenliğine karşın Fen Bilgisi Öğretmenliği lehinedir.

Sınıf düzeyine göre öğrenci başarısını etkileyen sınıf atmosferi değişkenlerinden öğrencilerin sınıf dışı sorunları, iletişim, öğretim elemanı ile sınıf içi disiplin konularında, 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sınıfın fiziksel değişkenlerinin başarıda etkililiği konusunda, sınıflar arasında, II. sınıflar lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Sınıf içi eğitim-öğretim sürecinde de farklı sınıflarda öğrenim gören öğrenciler arasında, II. ve IV. sınıflar lehine anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır. Sınıf atmosferini etkileyen değişkenlere genel olarak bakıldığında, sınıflar arasında, 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmektedir. Sınıf atmosferinin öğrenci başarısına etkisi konusunda, en çoktan aza doğru II. sınıf, IV. sınıf, III. sınıf ve I. sınıf öğrencileri sıralanmıştır.

Sonuç olarak, sınıf atmosferinin öğrenci başarısını etkilediği saptanmıştır. Ayrıca, cinsiyet, bölüm veya anabilim dalı ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre öğrenci görüşleri arasında farklılıklar bulunmasına rağmen, genel olarak öğrenciler başarılarında sınıf atmosferinin önemli bir etken olduğunu vurgulamışlardır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler yapılabilir:

1. Öğrencilerin sınıf içi başarılarını, dışarıdaki sorunları etkilemektedir. Özellikle sağlık, barınma ve yurt sorunları, çevreye uyum sağlama konularında öğrencilere sunulacak olanaklar arttırılmalıdır.

2. Sınıfın fiziksel değişkenleri de öğrenci başarısında önemli bir etken olarak görülmektedir. Sınıfın bir eğitim-öğretim ortamı olarak yaşanabilir bir yer olabilmesi elbette maddi olanaklara bağlıdır. Bunun için, derslik, laboratuvar, atölye vb. gibi ortamların hem kapasite, hem de fiziki donanım olarak çağın koşullarına göre düzenlenmesi gerekir.

3. Özellikle öğrenci sayısı olarak genelde üniversitelerde, özelde K. K. Eğitim Fakültesi'nde öğrenci-öğretim elemanı-derslik oranında dengesizlik bulunmaktadır. Öğrenci sayılarının belirli bir oranda azaltılması uygun olabilir.

4. Sınıfta eğitim-öğretimin başarılı olabilmesi için, öğrenci-öğrenci ve öğrenci-öğretmen iletişiminin etkili bir şekilde sağlanması gereken iyileştirmeler yapılmalıdır.

5. Elbette öğrenci başarısını etkileyen birçok değişken bulunmaktadır. Sınıf atmosferi yanında başarıyı etkileyebilecek diğer değişkenler de araştırılabilir.

6. Sınıf atmosferinin öğrenci başarısına etkisi, değişik üniversitelerin değişik fakültelerinde yapılacak bir çalışmayla karşılaştırmalı olarak incelenebilir. Bunun yanında, diğer öğretim kademelerinde de farklı çalışmalar yapılabilir.

Abstract : Main variables of a classroom atmosphere can be summarized as student-driven problems, in-class physical variables, characteristics of instructional process, communication styles, instructor support and discipline understanding. The studies at higher education level show that classroom atmosphere affects the student achievement positively or negatively.

This study is descriptive in nature. The population of this research consisted of K. K. School of Education at Atatürk University and the students in the departments of Turkish Language Teaching, Social Sciences, Science and Elementary Mathematics Education was included in the study as the sample. A questionnaire was developed by the researcher as the data collection instrument and the alpha value was found to be 0.92 after reliability and validity study. Then, the responses to the questionnaire was coded and analyzed through SPSS program in computers.

The students indicated that the major variable of affecting their successes was the qualification of the instructor. They also claimed that the problems related to their private lives affected their success level. Difference were found between the out-class problems of the students and the effect of the instructor's efficiency on student success. No differences were found between in-class discipline problems and out of classroom problems of the students in relation to the classroom atmosphere variables affecting students' success in relation to department and divisions. Significant differences were found among the departments and divisions related to classroom related physical variables on students' success, and communicational environment within the classrooms.

Key Words: Classroom atmosphere, communication, discipline

Kaynakça

- Açıkgöz K. (1989). Liselerdeki Sınıf Atmosferi Üzerine Bir Araştırma. *Eğitim Bilimleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Açıkgöz, Ü. K. (2003). “Öğretmen Adaylarının Sınıf Atmosferine İlişkin Algıları”. *HÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25: 1-7. Ankara.
- Airasian, P.W. (1989). Classroom Assessment And Educational Improvement. In Lorin W. Anderson (Ed) **The Effective Teacher: Study Guide And Readings**. McGraw-Hill Book Co. Pp.330-343.
- Akyol, H. (2000). Olumlu ve Öğrenmeye Uygun Ortam Yaratma, **Sınıf Yönetimi**, (Edit: Küçükahmet, L.) Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Demirel, Ö. (2000). **Planlamadan Uygulamaya Öğretme Sanatı**. PegemA Yayıncılık, (2.baskı), Ankara.
- Kısakürek, M. A. (1985). **Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisi**, AÜ Eğitim Bilimleri Fak. Yay. No:144, Ankara.
- Küçüköğlü, A. Alver, B. (2004). “Ders Düzeni ve Kuralların Belirginliğinin Öğrenci Başarısına Etkisi” *AÜ KKEF Dergisi Sayı.9.Sy:* 65-81
- Moos R. H. (1979). **Evaluating Educational Environments: Procedures, Measures, Findings and Policy Implications**, Jossey-Bass, San Fransisco, CA.
- Moos R. H., Trickett, E. J., (1987). *Classroom Environment Scale Manual* Consulting Psychologists Press, Palo Alto, CA.
- Moyles, J. R. (1992). **Organizing for Learning in the Primary Classroom**. Open University Pres.
- Öner, N. (1997). **Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler**. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, (3.Basım) No: 584, İstanbul.
- Rinne, C.H. (1997). **Excellent Classroom Management**. Belmont. CA.
- Schwartz, S., Pollishuke, M. (1991). **Creating the Child-centered Classroom**. Richard C. Owen Publishers Inc.
- Senemoğlu, N. (2007). Sınıf İçi Öğretmen Davranışları Üzerine Bir Araştırma. <http://www.epo.hacettepe.edu.tr/eleman/NHMSI.htm> 5.9.07